

Calamiteitenplan

OostvaardersWold

Calamiteitenplan voor aanlegfase,
kaders voor beheerfase

Calamiteitenplan

OostvaardersWold

Calamiteitenplan voor aanlegfase,
kaders voor beheerfase

Adriaan Guldemon

Rita Joldersma

met medewerking van J. Snoep

CLM Onderzoek en Advies

Culemborg, september 2010

CLM september 2010

Inhoud

Inhoud	5
Samenvatting	I
1 Inleiding	1
2 Fasering calamiteitenplan	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure	4
2.3 Aanlegfase	5
2.4 Beheerfase	6
3 Toegankelijkheid van hulpdiensten	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Risicoanalyse	7
3.3 Geplande toegankelijkheid OostvaardersWold	8
3.3.1 Bereikbaarheid per recreatiezone	9
3.3.2 Toegankelijkheid en infrastructuur	9
3.4 Overige maatregelen	14
4 Dierziekten	15
4.1 Veterinaire risico's	15
4.2 Preventie dierziekten	15
4.3 Uitbreken dierziekten	16
4.4 Meldingsplichtige ziekten	18
4.5 Maatregelen in OostvaardersWold	20
5 Checklist acties en aanbevelingen	24
5.1 Inrichting	24
5.2 Communicatie	25
5.3 Beheer	26

Samenvatting

Het advies voor het OostvaardersWold is geschreven voor de periode van aanleg (2011-2014) en er worden aanbevelingen gedaan voor wanneer het gehele OostvaardersWold in gebruik is genomen (na 2014), zowel wat betreft de inrichting als voor de calamiteitenplannen van Staatsbosbeheer (SBB).

Voor de aanlegfase bevat dit advies aanbevelingen op het gebied van:

- de verantwoordelijkheden voor het opereren van de hulpdiensten en de toegankelijkheid van deze hulpdiensten;
- de diverse inrichtingsplannen; vanuit een analyse van de voorgestelde plannen kunnen nu al adviezen gegeven worden over de toekomstige inrichting van het gebied en de ontsluiting voor de hulpdiensten.

Voor de beheerfase worden er aanbevelingen gedaan wat betreft:

- dierziekten, gericht op inrichting en ontsluiting (compartimentering);
- maatregelen i.v.m. overige calamiteiten grote grazers;
- communicatie naar de recreanten;
- bevoegdheden diverse instanties.

Ongeacht de fase van uitvoering en gebruik van het OostvaardersWold is de Georganiseerde Regionale Incidenten Procedure (GRIP), een landelijke basisprocedure voor calamiteiten, van toepassing voor wat betreft de inzet van de hulpdiensten. Deze procedure is adequaat voor eventuele calamiteiten in de aanlegfase.

De provincie Flevoland wordt geadviseerd in de planning en financiering van het OostvaardersWold rekening te houden met een aantal inrichtingsmaatregelen, zowel voor de compartimentering van gebieden, de externe en interne toegankelijkheid van het gebied voor hulpdiensten en andere preventieve voorzieningen.

In de aanlegfase is informatie richting hulpdiensten gewenst, zodat deze op de hoogte zijn van de werkzaamheden en eventuele wegomleggingen, mocht hun hulp in geval van incidenten worden ingeroepen.

Staatsbosbeheer zal het uiteindelijke Oostvaardersland, waar het OostvaardersWold samen met de Oostvaardersplassen en het Horsterwold onderdeel van is, gaan beheren. Dit advies bevat aanbevelingen voor het calamiteitenplan van Staatsbosbeheer en voor de communicatie richting recreanten.

1 Inleiding

Waarom dit advies voor een calamiteitenplan?

Het OostvaardersWold is in ontwikkeling. In de **aanlegfase** 2010-2014, waarin het Oostvaarderswold zal worden ingericht, zullen diverse werkzaamheden plaatsvinden in het gebied. In de aanlegfase is het noodzakelijk dat bij eventuele calamiteiten de verantwoordelijkheden voor het opereren van de hulpdiensten duidelijk is.

Vanaf 2014, als het gebied volgens planning is ingericht, start de **beheerfase** en zullen de grote grazers (edelhert, konikpaard en heckrund) het OostvaardersWold gebruiken en zal het toegankelijk zijn voor recreanten. Het beheer van het totale gebied zal dan worden overgedragen aan de beheerder SBB. SBB maakt dan een calamiteitenplan voor het totale Oostvaardersland (dit zijn de Oostvaardersplassen, OostvaardersWold en Horsterwold tezamen). Vanuit een analyse van de voorgestelde plannen kunnen nu al adviezen gegeven worden over de toekomstige inrichting van het gebied en de ontsluiting voor de hulpdiensten. Deze adviezen kunnen meegenomen worden in de aanlegfase.

Daarnaast heeft de Commissie Ruimte van Provinciale Staten van Flevoland advies gevraagd wat te doen in het OostvaardersWold bij het uitbreken van dierziekten in Nederland. Dit zal worden opgenomen in het calamiteitenplan dat SBB zal maken voor het Oostvaardersland. Hier worden reeds adviezen gegeven die bij de inrichting en ontsluiting van het gebied kunnen worden meegenomen in verband met dierziekten (b.v. compartimentering). Ook worden bevoegdheden van de betrokken instanties beschreven en worden adviezen aan SBB gegeven voor de beheerfase na 2014, wanneer het gebied is ingericht.

Een andere vraag die voorligt is hoe gehandeld dient te worden in het geval een grote grazer weet te ontsnappen uit het OostvaardersWold. De kans hierop is bijzonder klein, gezien de waterstrengen en hekken, maar dit aspect zal worden meegenomen in het calamiteitenplan van SBB.

Doel

Doel van dit project is het opstellen van een advies voor de aanleg- en beheerfase van het OostvaardersWold over hoe te handelen bij het voorkomen en optreden van calamiteiten (inclusief dierziekten), wat de bevoegdheden zijn van betrokken organisaties en hoe een goede bereikbaarheid van hulpdiensten is te realiseren.

Calamiteit en calamiteitenplan

Onder calamiteit wordt een plotseling gebeurtenis of situatie in het gebied verstaan waarbij de kans bestaat op (grote) schade voor mensen, dieren, grond, gebouwen en middelen. Het calamiteitenplan richt zich op (preventieve) maatregelen om de mogelijke schade van een calamiteit te beperken.

Afbakening

Dit advies geeft aan waar de bevoegdheden liggen in het geval van het optreden van dierziekten en voor de toegankelijkheid van hulpdiensten. Het bevat geen draaiboeken met personen en telefoonnummers. De organisaties die direct met het OostvaardersWold te maken kunnen hebben, zoals SBB en hulpdiensten, dienen hun calamiteitenplannen en draaiboeken aan te vullen met informatie uit dit advies.

Positionering ten opzichte van bestaande calamiteitenplannen

Er zijn verschillende organisaties die met het OostvaardersWold te maken krijgen. De belangrijkste zijn: SBB, de hulpdiensten in Flevoland (politie, GGD/GHOR, brandweer), gemeente Zeewolde en Lelystad, Veiligheidsregio Flevoland, provincie Flevoland en Waterschap Zuiderzeeland. Bij dierziekten zijn het Ministerie van LNV en de Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) de belangrijkste organisaties. Daarnaast hebben de Veterinaire begeleidingscommissie (voor de Oostvaardersplassen) en de Gezondheidsdienst voor Dieren een rol bij advies, preventie en onderzoek over dierziekten. Dit advies geeft aan wie verantwoordelijk is voor de verschillende calamiteiten die in dit advies zijn beschreven.

Afbakening werkingsgebied van het advies voor het calamiteitenplan

Het plangebied voor het OostvaardersWold omvat het Kotterbos in het noorden, gelegen tegen de Oostvaardersplassen, de zone dwars door Zuidelijk Flevoland en een deel van het Horsterwold (Structuurvisie OostvaardersWold 8 oktober 2009), zie figuur 1).

Aanpak

Voor dit advies is gebruik gemaakt van bestaande documentatie over het gebied het OostvaardersWold en bestaande calamiteitenplannen. Daarnaast zijn verschillende sleutelpersonen benaderd (zie Bronnen). In een tweetal bijeenkomsten met een begeleidingscommissie, samengesteld door de opdrachtgever, is het advies besproken en bijgesteld.

2 Fasering calamiteitenplan _____

2.1 Inleiding

De realisatie van het OostvaardersWold is voorzien voor 2014. Pas in de periode na oplevering in 2014 zullen de eerste grote grazers het OostvaardersWold kunnen betreden tussen de A6 en de Gooise weg. Waarschijnlijk zullen deze al eerder in het Horsterwold en het Kotterbos komen. In de eerste jaren na oplevering zullen de aantallen recreanten nog bescheiden zijn. De verwachting is dat bij een 'volgroeid' OostvaardersWold er jaarlijks tussen de 295.000 en 335.000 recreanten zijn te verwachten (Structuurvisie OostvaardersWold).

Het advies voor het OostvaardersWold is geschreven voor de periode van aanleg (2011-2014) en er worden aanbevelingen gedaan voor wanneer het gehele OostvaardersWold in gebruik is genomen, zowel wat betreft de inrichting als voor de calamiteitenplannen van SBB.

2.2 Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure

Ongeacht de fase van uitvoering en gebruik van het OostvaardersWold is de landelijke Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure (GRIP), een landelijke basisprocedure voor calamiteiten, van toepassing. De GRIP wordt in werking gesteld na melding van 112. Dan komt automatisch de professionele hulpverlening op gang door politie, brandweer en GGD waarbij voor de grootte van de schaal van de calamiteit de bestuurlijke en operationele verantwoordelijkheid is vastgelegd. Een samenvatting van de GRIP procedure wordt gepresenteerd in onderstaand overzicht (zie voor meer details GRIP Flevoland, 2008).

SBB heeft in haar Calamiteitenplan Regio Oost (2010) opgenomen welke functionarissen bij welke fases van de GRIP deelnemen aan b.v. Commando Plaats Incident (de operationele leiding op de plaats van een incident).

Bij calamiteiten voeren ook de gemeenten hun reguliere taak uit.

Overzicht Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure (GRIP)

Coördinatie- alarm	Reikwijdte inci- dent	Bestuurlijk verantwoor- delijk	Operationeel verant- woordelijk
Routine	Dagelijks optreden hulpdiensten	Burgemeester	Hulpdiensten of 'veldeenheden', evt. coördinatie door Brandweer
GRIP 1	Effecten tot maximaal in de directe omgeving van het incident	Burgemeester	Commando Plaats Incident (CoPI) met veldeenheden
GRIP 2	Grootschalig incident met uitstraling naar omgeving	Burgemeester	Regionaal Operationeel Team (ROT) met operationeel leider die opdrachten geeft aan Commando Plaats

			Incident (CoPI), met vaak brandweer operationele leiding ter plekke van de veldeenheden
GRIP 3	Ramp of zwaar ongeval in 1 gemeente	Burgemeester	ROT uitgebreid met sectie logistiek, informatie en communicatie; Commando rampterrein (CoRT) ter plekke met operationele leiding van veldeenheden door commando rampterrein.
GRIP 4	Ramp of zwaar ongeval van meer dan plaatselijke betekenis in een of meer gemeenten	Regionaal Beleidsteam onder leiding van de voorzitter van de veiligheidsregio. *	Operationeel leider ROT, die instructies geeft aan Commandant Rampterrein/CoRT die veldeenheden aanstuurt.

Bron: GRIP Flevoland, 2008

*De Commissaris van de Koningin kan zonodig aanwijzingen geven aan het RBT/voorzitter veiligheidsregio over de samenwerking in het RBT.

Voor de aanlegfase is het van belang te weten welke mogelijke calamiteiten kunnen plaatsvinden in relatie tot de geplande inrichtingswerkzaamheden.

Conclusie: de GRIP beschrijft de bestuurlijke en operationele verantwoordelijkheden in geval van een calamiteit, zowel in de aanlegfase als daarna. SBB heeft in haar Calamiteitenplan opgenomen hoe zij hierbij is betrokken.

2.3 Aanlegfase

In de periode 2011-2014 zullen aannemers machines inzetten om o.a. watergangen te graven, ecoducten te bouwen, fiets- en wandelpaden aan te leggen en bomen en struiken te planten. Het is nuttig om de inrichtingswerkzaamheden in beeld te hebben, omdat daarmee het type ongevallen beter kan worden ingeschat en hulpdiensten ook op de hoogte zijn van soort en aard van de werkzaamheden.

Op hoofdlijnen is de volgorde van werkzaamheden:

- De inrichting van het Horsterwold en het Kotterbos.
- Sloopwerk van gebouwen, zoals van agrarische gebouwen en windmolens.
- Groot grondwerk (graven van de waterstrengen, opritten ecoducten e.d.).
- Verleggen van kabels en leidingen en aanleggen van de nieuwe wegen zal vooraf gaan aan het opbreken van de bestaande wegen.
- Aanleg fietspaden, beplanting, afrasteringen en andere kleinere werken.
- Aanleg ecoducten (6) en bruggen.
- Commerciële recreatieve voorzieningen zullen waarschijnlijk aan het einde van de periode worden gebouwd. Hiervoor is niet de provincie verantwoordelijk maar commerciële partijen.

De werkzaamheden zullen met name zorgen voor verkeertechnische ongemakken. Wegen worden afgesloten, omleidingen zijn nodig en er zal een sterke toename van het werkverkeer zijn, ook al zullen de grondtransporten vrijwel uitsluitend binnen

de deelgebieden plaatsvinden. Dit geeft extra risico's op verkeersongelukken. Daarnaast kunnen bij de werkzaamheden ongelukken voorkomen, bijvoorbeeld bij het verleggen van leidingen.

Dit zijn alle situaties die met de gangbare procedures (GRIP) worden gedekt en die zich voor een deel ook buiten het OostvaardersWold afspelen. Wel is het nuttig als de hulpdiensten op de hoogte zijn van de geplande werkzaamheden en dat zij weten welke toegangswegen gebruikt kunnen worden. Doordat er wijzigingen zijn in de toegankelijkheid van wegen of omdat er voor de werkzaamheden een bouwweg wordt aangelegd is het goed een kaart van de tijdelijke gewijzigde infrastructuur ter beschikking te stellen van de hulpdiensten.

Actie Provincie: communiceren met de hulpdiensten, de meldkamer en gemeente Zeewolde over geplande (grote) werkzaamheden en zo nodig een kaart verstrekken van (gewijzigde) toegangswegen.

2.4 Beheerfase

Vanaf 2014 komen calamiteiten in beeld die gerelateerd zijn aan dierziekten en calamiteiten waarbij recreanten mogelijk betrokken zijn. Om de schade van dergelijke calamiteiten te beperken kan in de aanlegfase al gekeken worden naar welke voorzieningen of preventieve inrichtingsmaatregelen genomen kunnen worden.

In de beheerfase, vanaf 2014, wordt SBB beheerder van het totale gebied en treden de SBB calamiteitenplannen in werking.

SBB stelt calamiteitenplannen op voor haar regio's. Het OostvaardersWold valt onder het Calamiteitenplan regio Oost. Hieronder liggen verschillende draaiboeken, waaronder het Draaiboek Besmettelijke Dierziekten. Het District Surveillanceplan District Flevoland dient naar aanleiding van dit advies voor het calamiteitenplan aanvullingen op te nemen. In het calamiteitenplan van SBB staat aangegeven wat de samenwerkingsafspraken zijn tussen SBB en de hulpverleningsdiensten t.a.v. informatieuitwisseling en deelname van SBB in het Commando Plaats Incident (Co-PI).

3 Toegankelijkheid van hulpdiensten

3.1 Inleiding

In de aanlegfase van het OostvaardersWold (2011 – 2014) zullen aannemers werkzaam zijn in het gebied. In de periode na 2014 zullen veel recreanten het gebied betreden. Voor de dagrecreatie is een zonering aangebracht:

- Doenatuur: goed ontsloten met infrastructuur voor recreatieve activiteiten zoals paden voor wandelen en fietsen en waterwegen voor kanoën. In deze zone zullen de meeste recreanten verblijven.
- Zwerfnatuur: toegankelijk voor de recreant, maar geen paden en bewijzing. Deze zone zal vooral liefhebbers van wilde natuur trekken, die getalsmatig in de minderheid zijn.
- Kijknatuur: niet-toegankelijke natuur. Recreanten kunnen deze zone niet betreden, er is alleen een enkel uitzichtpunt aan de oostrand.

In dit hoofdstuk volgt een korte analyse van mogelijke risico's. Vervolgens wordt ingegaan op de toegankelijkheid van het gebied voor hulpdiensten en worden adviezen gegeven over de inrichting van het gebied.

3.2 Risicoanalyse

Algemeen

Gezien de aard van het gebied OostvaardersWold zijn mogelijke grote rampen die zich bijvoorbeeld voor kunnen doen: brand, storm, overstroming, vervuiling, vliegtuigongevallen en ontploffingen. Daarnaast is er een zeer beperkt risico op dierziekten (zie hoofdstuk 4). In de aanlegfase van het OostvaardersWold is er kans op mogelijke ongevallen met graafmachines of calamiteiten met bestaande leidingen. In de beheerfase van het OostvaardersWold kunnen zich incidenten voordoen met recreanten, bijvoorbeeld ongelukken bij het kanoën of schaatsen of mensen die onwel zijn geworden.

Bij calamiteiten zal de GRIP procedure in werking treden en zullen de hulpdiensten politie, brandweer en GGD in actie komen.

Branden

Bij branden is een onderscheid te maken naar een 'natuurbrand' in het natuurgebied en een brand nabij de bebouwing of de parkeerplaatsen bij de toegangspoor-ten.

De kans op natuurbranden in het OostvaardersWold is klein, gezien de vochtige omstandigheden. Ook zullen er vooral loofbomen zijn, die minder brandgevoelig zijn dan naaldbomen. Watergangen functioneren ook als een barrière zodat een natuurbrand sneller tot stilstand wordt gebracht. De kans op calamiteiten is klein, aangezien het gebied groot is en er voldoende ruimte is voor dieren en mensen om bij een brand het gebied te verlaten.

Bij de toegangspoorten is een kans op branden, bijvoorbeeld bij de auto's op de parkeerplaatsen of door activiteiten in de gebouwen. Preventieve maatregelen voor de brandveiligheid worden al meegenomen in het bouwbesluit en de bouwverordening.

Bij zowel een natuurbrand als een brand bij de toegangspoorten aan de Vogelweg of de Ibisweg zal de brandweer hoogst waarschijnlijk niet kunnen voldoen aan de bereikbaarheidseis van 10 minuten. De brandweer zal moeten uitrukken vanaf de post Almere Buiten. De Ibisweg is relatief dichtbij, maar de Ibisweg is niet zo toegankelijk omdat vanaf Almere Stad de brandweer over een ventweg moet. Voor de Vogelweg zal de brandweer aanrijden via de A6/A27. De verwachte aanrijtijd voor zowel de Vogelweg als de Ibisweg is ca 12 minuten (pers. communicatie Brandweer Flevoland). Dit is op zich acceptabel voor de brandweer, aangezien het geen woonwijk betreft en er minder haast bij is. Wel is het dan belangrijk dat ter plekke de voorzieningen goed op orde zijn zoals bluswatervoorzieningen en voorzieningen aan het gebouw (vluchtwegen, sprinklervoorzieningen). Dit is een punt van aandacht voor de afdeling preventie van de brandweer van de gemeente Zeewolde die de bouwverordening afgeeft.

Tussen de A27 en A6 kan een nieuwe woonwijk ontstaan. Mogelijk zal dit gevolgen hebben voor de infrastructuur zodat er een betere bereikbaarheid komt van de Ibisweg.

Omgaan van recreanten met grote grazers

In de zone zwerfnatuur delen struinende recreanten het gebied met alle grote grazers, d.w.z. ook de konikpaarden en hekrunderen. Een analyse van Ark Natuurontwikkeling (Linnartz, 2010) wijst uit dat eventuele risico's in de omgang van recreanten met grote grazers erg klein zijn. Tussen 2000 en 2004 zijn slechts 3 personen in Nederlandse EHBO posten behandeld voor lichte verwondingen ten gevolge van incidenten met grote grazers. Wel moet worden opgemerkt dat er alleen in het buitenland ervaring is met gebieden met hekrunderen. Deze ervaringen leren dat door middel van goede voorlichting en informatievoorziening ontmoetingen met grote grazers zonder problemen verlopen. Het moet duidelijk zijn voor recreanten dat het niet verstandig is om bijvoorbeeld konikpaarden te aaien. Preventieve maatregelen zijn goede informatievoorziening, een noodnummer en alternatieve toegangen voor recreanten in geval een kudde grazers de doorgang blokkeert.

Actie provincie: preventieve inrichtingsmaatregelen voor recreanten in de zone 'zwerfnatuur' om recreanten 'ontsnappingsmogelijkheden' te bieden als een kudde grazers toegangen en bruggen blokkeert.

Actie SBB: Informatieborden en flyers met informatie over goede omgang met grote grazers en telefoonnummer van SBB om te bellen in geval van nood. SBB kan dan telefonisch instructies geven of zelf actie ondernemen. Zo nodig kan SBB 112 bellen. Dit kan worden opgenomen in het Calamiteiten draaiboek van SBB.

3.3 Geplande toegankelijkheid OostvaardersWold

Voor de toegankelijkheid van hulpdiensten is het van belang of het gebied via de bestaande wegen en paden goed bereikbaar is en of locaties in het gebied goed te vinden zijn ('zoekfactor' voor hulpdiensten). De toegankelijkheid verschilt per recreatiezone.

3.3.1 Bereikbaarheid per recreatiezone

Zone Doenatuur - toegang vanuit Almere en Zeewolde

Het OostvaardersWold krijgt twee primaire poorten (zie figuur 3.1). De hoofdentree komt aan de Vogelweg (komend vanuit Almere) en een andere toegangspoort komt bij de Ibisweg (vanuit Almere-Buiten). Tezamen met een primaire poort bij het Natuur Activiteiten Centrum bij de Oostvaardersplassen en een primaire poort bij het Horsterwold zijn er in totaal vier primaire toegangspoorten (figuur 3.1). Bij de primaire toegangspoort Vogelweg en Ibisweg komt ruimte parkeergelegenheid voor recreanten (Provinciaal Inpassingsplan 2010). Hier starten wandel-, fiets en kano-routes. Ook komt er mogelijk een bezoekerscentrum en/of restaurant. De dichtheid aan bezoekers bij de primaire poorten zal hier groot zijn, met ook meer risico op schade aan gebouwen en persoonlijke ongelukken. In geval van calamiteiten zijn de primaire toegangspoorten de aangewezen plek om ruimte te bieden aan hulpdiensten om hun werk te kunnen doen en het gebied snel in te kunnen en te verlaten.

Er is een secundaire poort gepland aan de Schollevaarweg met een beperkt aantal parkeerplaatsen. Hier zal verder geen bebouwing komen.

Zone Kijknatuur – Geen toegang vanuit richting Lelystad

Vanuit de richting Lelystad zijn twee tertiaire poorten voorzien. Zij geven zicht op 'kijknatuur' maar geen toegang tot het OostvaardersWold.

Zone Zwerfnatuur – Indirecte toegang

In het gebied voor zwerfnatuur (tussen doenatuur en kijknatuur in) is een door-gaande interne beheerweg gepland. Deze weg moet verbonden worden met de 'buitenwereld' om voldoende bereikbaarheid te creëren.

Actie provincie en SBB: in de planfase voor de interne ontsluiting van het OostvaardersWold moet rekening worden gehouden met voldoende verbindingen met het externe wegennet. Zo is het wenselijk dat er bij de Vogelweg een ontsluiting komt naar het OostvaardersWold. Dit kan worden gecombineerd met een plek voor het ophalen van kadavers (zie 5.1).

3.3.2 Toegankelijkheid en infrastructuur

Toegangswegen

Voor de hulpdiensten is toegang tot het gebied van wezenlijk belang. De geplande primaire toegangspoorten (figuur 3.1) zouden geschikt moeten zijn om in het gebied te komen met hulpdiensten. Dit heeft consequenties voor de grootte van de doorgangen. Als binnen het gebied fietspaden en de geplande beheerweg voldoende breed zijn kunnen de hulpdiensten vanaf de primaire poorten het gebied in en is het niet nodig dat de secundaire toegangspoorten toegankelijk zijn voor de hulpdiensten. Als binnen het gebied fietspaden en de geplande beheerweg niet goed toegankelijk zijn, is ruimte voor en ingang voor de hulpdiensten bij de secundaire toegangen wel van belang, bijvoorbeeld via een uitneembare paal.

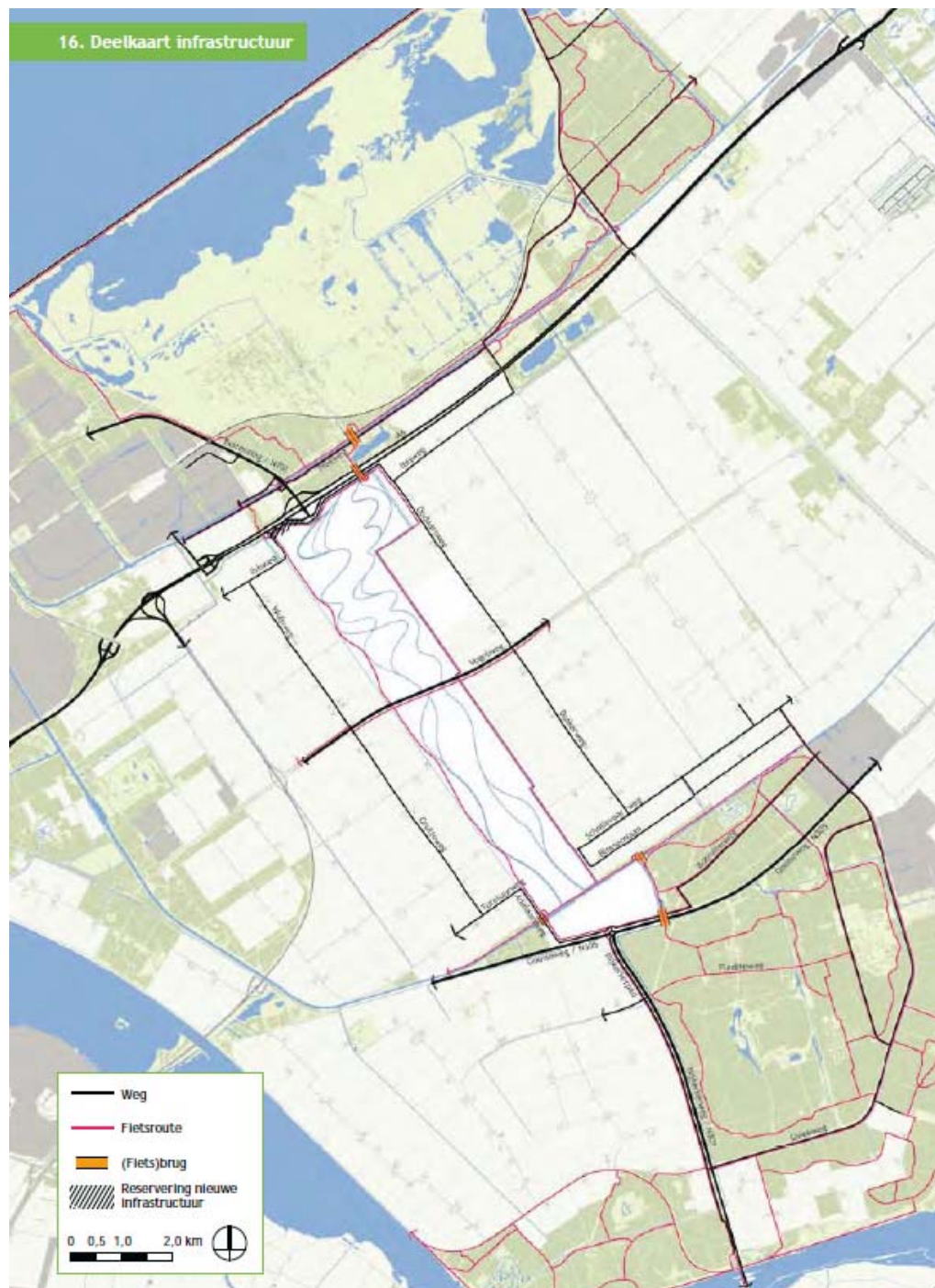
**Figuur 3.1 Geplande toegangspoorten in het OostvaardersWold.
(Structuurvisie OostvaardersWold, 2009)**

Er zijn fietspaden die van noordwest naar zuidoost lopen (figuur 3.2), van de Ibiswag naar de Tureluurweg. In de planvorming wordt ervan uitgegaan dat door het OostvaardersWold een semi-verharde beheerweg loopt voor een adequate toegankelijkheid per auto voor de beheerder(s) van het OostvaardersWold. Voor politieuauto's en ambulances zal dat waarschijnlijk qua breedte geen probleem opleveren. Ook kan een ambulance over wildroosters rijden. Voor een brandweerauto is een breedte van ca 3,0 m gewenst. Bij de breedte van fiets- en wandelpaden en de daaraan grenzende begroeiing kan hiermee rekening worden gehouden. Een harde ondergrond van paden en wegen is belangrijk voor de hulpdiensten, met name voor de ambulance. Van belang voor de hulpdiensten is dat er passeerstroken zijn en in geval van doodlopende wegen een keerlus, zodat men snel het gebied in en uit

kan. Als de fietspaden worden gebruikt door de hulpdiensten is het nodig dat de fietsbruggen bereikbaar zijn door de hulpdiensten. Eventueel geplande snelheidsbeperkende maatregelen naar de toegangspoorten (zoals verkeersdrempels) moeten geen ontoelaatbare vertraging opleveren voor brandweervoertuigen.

Actie provincie: Primaire toegangspoorten zijn goed toegankelijk voor hulpdiensten. De secundaire toegangspoorten bieden voldoende ruimte en doorgang in geval van nood (uitneembare paal).

Actie provincie: Bij planvorming en ontwerp rekening houden met voldoende breedte van fietspaden en sterkte van fietsbruggen, zodat deze gebruikt kunnen worden door hulpdiensten. Ook bezien of snelheidsbeperkende maatregelen (b.v. verkeersdrempels) naar de toegangswegen de aanrijtijd niet te veel vertragen.

figuur 3.2 Geplande infrastructuur OostvaardersWold (Structuurvisie OostvaardersWold, 2009).

Hekken en slagbomen

Van belang is dat mogelijke hekken en slagbomen in het gebied te openen of juist af te sluiten zijn bij calamiteiten. In geval sleutels hiervoor nodig zijn, kunnen reservesleutels beschikbaar worden gesteld voor de hulpdiensten of kan een sleutelbuis worden geplaatst bij een primaire toegangspoort waarin de sleutels van een eventueel pand en de eventuele hekken aanwezig zijn. Een andere mogelijkheid is het gebruiken van een standaard uitneembare paal, zodat wegen te openen of af te sluiten zijn met de standaard sleutel die daarbij hoort.

Actie provincie en SBB: voorziening voor sleutels of standaard uitneembare paal organiseren en zorgen voor communicatie met hulpdiensten hierover.

Oriëntatie in het gebied

Naar verwachting zal het bij calamiteiten lastiger zijn om recreanten te vinden in de zwerfzone. Te denken valt vooral aan ongelukken bij het kanoën of schaatsen of mensen die onwel zijn geworden. Bij grotere calamiteiten waarbij recreanten het gebied snel moeten verlaten is het van belang dat ze weten waar ze zijn om zo de uitgang te kunnen vinden.

Voor recreanten en hulpdiensten is een globaal bewegwijzeringssysteem of een systeem met referentiepunten noodzakelijk met plattegronden van het gebied op centrale locaties. Op deze plattegronden moeten wegen en watergangen worden aangegeven. Deze plattegrond kan worden verspreid onder hulpdiensten en ook op centrale plaatsen in het gebied worden aangebracht. Een optie is om de verschillende secundaire toegangspoorten goed herkenbaar te maken en deze, net als de primaire poorten, een aansprekende (vogel)naam te geven zodat ze als referentiepunt kunnen dienen voor recreanten en hulpdiensten.

Actie SBB: Nadenken over een systeem hoe bezoekers en hulpdiensten gemakkelijk locaties in het gebied kunnen aanduiden.

Opstelplaats

Bij de toegang tot het gebied is een opstelplaats nodig voor de hulpdiensten zoals ambulance en brandweer. Bij de opstelplaats voor de brandweer moet rekening gehouden worden met regels zoals vastgelegd in de 'Handleiding Bluswatervoorziening en bereikbaarheid'. In de Bouwverordening is vastgelegd dat de hoofdingang van een gebouw binnen 10 meter toegankelijk moet zijn voor hulpdiensten.

Daarnaast komt er een secundaire poort met een parkeerplaats bij de Schollevaartweg. Deze zou bij voorkeur ook toegankelijk moeten zijn voor hulpdiensten. De breedte van de weg en een eventuele uitneembare paal bij de toegang zijn hierbij aandachtspunten. De tertiaire poorten (figuur 3.1) zijn niet toegankelijk voor auto's van de hulpdiensten en dat is ook niet nodig voor de hulpdiensten.

Actie provincie: Ruimte bij primaire poorten voor opstelplaats voor hulpdiensten (brandweer, politie, ambulance) en voor een snelle toegang en afvoer van hulpdiensten. Bij voorkeur ook toegang tot het gebied via de secundaire poort bij de Schollevaartweg.

Ambulancepost

In geval van calamiteiten zal de ambulance uit Zeewolde komen. De ambulancepost in Almere Stad ligt in het centrum van Almere en is een drukke post; uitruktijden vanuit Almere Stad zullen te lang zijn.

Er zijn plannen voor een gezamenlijke nieuwe meldkamer van de Regio Gooi en Vechtstreek en de regio Flevoland bij de Stichtse Brug. Daar zou dan eventueel, in het kader van 'dynamisch ambulance management', een ambulance op een parkeerplaats kunnen worden gestationeerd. Vooral nog is het onduidelijk of en wanneer dit zal worden gerealiseerd.

Bluswatervoorzieningen

Bij brand is het ook van belang dat er snelle toegang is tot bluswatervoorzieningen. Voor de gebouwen en parkeerplaatsen zijn dergelijke voorzieningen onderdeel van de gebruiksvergunning. In de recreatiegebieden is voldoende bluswater beschikbaar via het open water, b.v. uit de waterstrengen.

Hoogspanningsleiding

In het gebied zijn twee hoogspanningsleidingen gesitueerd. Een 380kV leiding loopt parallel aan de A6, terwijl een 150kV leiding parallel loopt aan de Hoge Vaart, met een vertakking door het Horsterwold. Deze leidingen zullen het OostvaardersWold doorkruisen. Voor een calamiteitenplan is het goed dat dit bekend is. Een hoogspanningsleiding is een onderdeel van de energie-infrastructuur waarvoor toegang nodig is voor beheerder van deze infrastructuur (TenneT). Daarnaast geldt dat er een vrijwaringszone van 36 m is rondom hoogspanningsleidingen waar in geval van brand niet gewerkt mag worden door de brandweer in verband met het hoge risico.

Er zal een nieuwe hoogspanningsleiding komen in het kader van de Noord-West 380 kV verbinding. De verschillende tracé-alternatieven voor deze nieuwe verbinding worden momenteel bekeken. De nieuwe leiding zal het OostvaardersWold doorkruisen.

Actie Provincie: rekening houden met de bereikbaarheid van de hoogspanningsleidingen door de beheerder (TenneT).

Spoor

Er zal een ecoduct komen over het spoor. Voor de toegankelijkheid van hulpdiensten is het belangrijk dat het bestaande grintpad langs het spoor blijft bestaan als hulpverleningspad.

3.4 Overige maatregelen

Voorlichting bezoekers

Het is wenselijk dat er richtlijnen worden ontwikkeld en gecommuniceerd richting recreanten voor het gedrag t.a.v. grote grazers, met name voor heckrunderen. Ook informatie kan worden verstrekt om niet aan kadavers te komen en geen delen van dode dieren mee te nemen (b.v. stangen).

Actie SBB: SBB ontwikkelt informatiemateriaal om bezoekers te informeren over de wijze van omgaan met grote grazers.

Toegang tot en in gebieden

Onderhoud van hekken, wegen en paden zodanig dat de toegang of breedte van de wegen niet afneemt door begroeiing. Dit kan meegenomen worden in het surveillanceplan en onderhoudsplan van Staatsbosbeheer.

Actie SBB: in het Surveillanceplan en Onderhoudsplan worden richtlijnen opgenomen over het gewenste beheer van begroeiingen langs wegen en paden in het OostvaardersWold.

4 Dierziekten

Het optreden van dierziekten binnen of buiten het OostvaardersWold kan leiden tot calamiteiten. Er zullen echter vóór de overdracht van het gebied aan SBB geen grote grazers in het OostvaardersWold lopen of alleen in afgesloten delen van b.v. het Horsterwold of Kotterbos. Daarom zijn de hieronder voorgestelde acties vooral van belang als aanbevelingen voor de werkzaamheden met betrekking tot de inrichting van het gebied. Tevens biedt het een kader voor SBB voor wanneer het gebied door de grote grazers in gebruik is genomen

De grote grazers (edelhert, konikpaard, heckrond) in de OostvaardersWold zijn geen landbouwhuisdieren, maar vallen onder de zogenaamde natuurdieren. Dit zijn: *“Niet gehouden, locatiegebonden dieren: dit betreft de dieren in de Oostvaardersplassen en de Imbosch en dieren in andere natuurgebieden conform de leidraad grote grazers.”*

Voor deze dieren gelden andere regels en maatregelen dan voor landbouwhuisdieren.

4.1 Veterinaire risico's

De veterinaire risico's van het toelaten van edelherten, heckrunderen en konikpaarden in het OostvaardersWold worden als 'zeer beperkt' beoordeeld (Groot Bruinderink e.a., 2007).

In het ontwerp van het OostvaardersWold is een groot aantal maatregelen genomen om te voorkomen dat grote grazers direct of indirect in contact kunnen komen met landbouwhuisdieren. Deze maatregelen gezamenlijk zijn in de MilieuEffectRapportage gezien en beoordeeld als afdoende. Dit advies heeft betrekking op de verantwoordelijkheden en acties die genomen moeten worden wanneer er binnen of buiten het OostvaardersWold dierziekten worden geconstateerd. Maar allereerst worden de preventieve maatregelen beschreven die de toekomstige beheerder SBB kan nemen.

4.2 Preventie dierziekten

SBB kan de volgende preventieve maatregelen nemen in verband met dierziekten:

Periodieke controle gezondheid

In de Oostvaardersplassen vindt momenteel de volgende visuele controle plaats om de gezondheid van de grote grazers te volgen:

- beheerders komen dagelijks in het gebied en beoordelen het gedrag, de conditie van de dieren in het algemeen en letten op zichtbare afwijkingen in het bijzonder. Indien twijfel bestaat over de ernst en aard van hetgeen wordt waargenomen wordt een dierenarts geconsulteerd;
- een regionale dierenarts bezoekt op basis van een contract met SBB 3-4 keer per jaar het gebied samen met de beheerder;

- een landelijk opererende dierenarts, met specifieke ervaring op het gebied van natuurbegrazing, bezoekt op uitnodiging van SBB 3 keer per jaar het gebied;
- de Veterinaire Begeleidingscommissie van de Oostvaardersplassen¹, waarin ook dierenartsen zitten, bezoekt 2-3 keer per jaar het gebied.

Daarmee wordt het gebied 8-9 keer per jaar door een dierenarts bezocht. Samen met de controle door de beheerders is dit een adequate manier van visuele controle. Voor deze controle is het wel noodzakelijk dat er een interne beheerweg is van de Oostvaardersplassen naar het Horsterwold om de dieren binnen de waterstrengen goed te kunnen monitoren.

Daarnaast worden jaarlijks ca. 20 heckrunderen door de Gezondheidsdienst van Dieren (GD) onderzocht op een groot aantal ziekten. Van edelhert en konikpaarden worden slechts incidenteel dieren onderzocht. Van de laatste twee soorten zouden ook een groter aantal dieren onderzocht moeten worden. Daarvoor heeft de GD aan SBB, via de veterinaire begeleidingscommissie, een voorstel gestuurd, waarin wordt voorgesteld om per soort 10 dieren te onderzoeken via sectie en van 10 dieren een uitgebreid bloedonderzoek te doen. Ook is voorgesteld om het bloedonderzoek bij de drie diersoorten uit te breiden met enkele inmiddels relevante geworden bepalingen voor West Nile Virus (WNV) en Afrikaanse paardenpest. Beide ziekten zijn nog niet in Nederland geconstateerd, maar komen (incidenteel) voor in Zuid-Europa. WNV en Afrikaanse paardenpest kunnen paarden infecteren. Voor WNV zijn vogels en muggen vectoren en voor Afrikaanse paardenpest zijn dit knutten. WNV is een belangrijke zoönose, dat wil zeggen dat ook de mens geïnfecteerd kan raken en ziek kan worden.

Wanneer dit voorstel van de GD wordt geïmplementeerd vindt er ook een adequate controle plaats op dierziekten en zoönosen bij edelherten en konikpaarden in het OostvaardersWold, en later ook in het Oostvaardersland.

Actie Provincie: Bij de inrichtingsmaatregelen voorzien dat er een interne beheerweg moet komen van de Oostvaardersplassen naar het Horsterwold voor een goede monitoring van de dieren.

Actie SBB: opzetten van adequate controle van dierziekten bij edelhert en konikpaard.

Waarschuwing publiek

Waarschuwing aan het publiek om niet aan kadavers te komen en geen delen van dode dieren mee te nemen (b.v. geweien). Daarmee wordt het risico op verspreiding van eventuele dierziekten vanuit het OostvaardersWold verminderd, evenals de risico's voor de humane gezondheid.

4.3 Uitbreken dierziekten

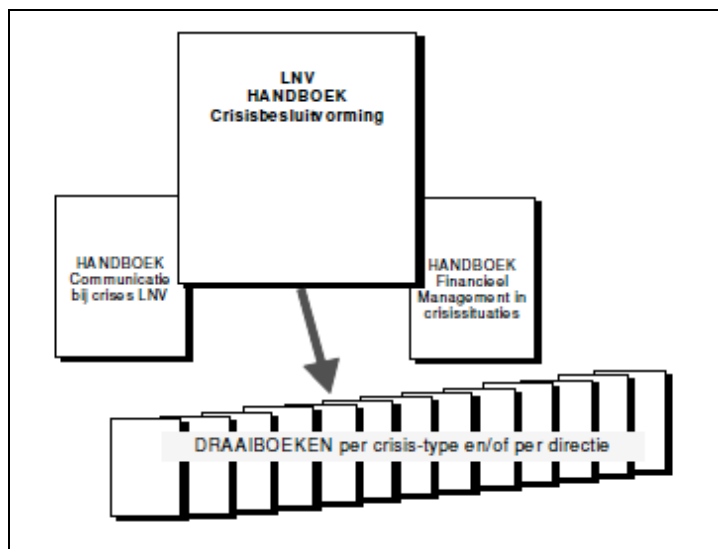
Bij het uitbreken van een meldingsplichtige dierziekte is het Ministerie van LNV verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen.

LNV

LNV beschikt over beleidsdraaiboeken voor het geval er meldingsplichtige dierziekten uitbreken (Handboek Crisisbesluitvorming, Handboek Financieel Management in

¹ Deze commissie is door de minister van LNV ingesteld.

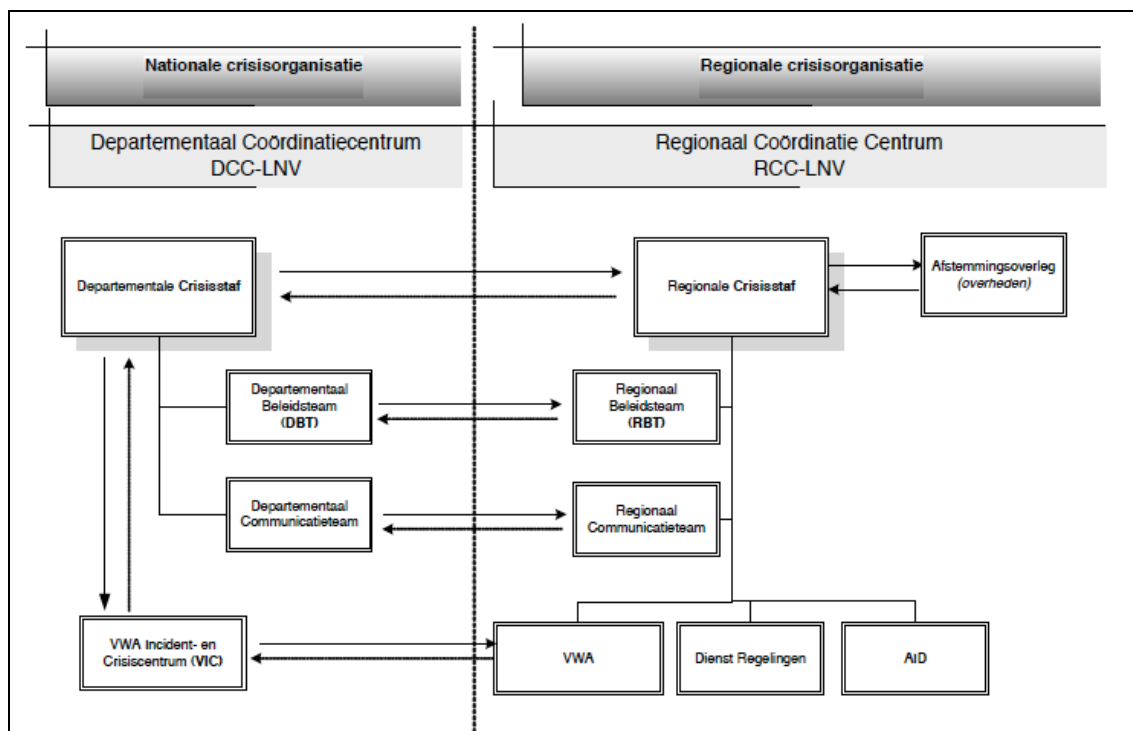
Crisissituaties en Handboek Communicatie bij Crisis; daarnaast heeft LNV draaiboeken per ziekte, figuur 5.1).

Figuur 5.1 Schema van Handboeken Crisisbesluitvorming en draaiboeken die LNV hanteert.

De uitvoerende organisaties zoals de Algemene Inspectie Dienst (AID), Dienst Regelingen (DR) en Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) hebben ieder een eigen draaiboek, waarin staat hoe de bestrijding praktisch wordt uitgevoerd. LNV is hoofdverantwoordelijke voor het nemen van maatregelen.

De crisisorganisatiestructuur van LNV staat in figuur 5.2 beschreven. Deze bestaat uit een nationale en regionale crisisorganisatie.

Figuur 5.2 Crisisorganisatiestructuur van Ministerie van LNV bij het uitbreken van een dierziekte.

SBB

SBB heeft zelf een draaiboek Besmettelijke dierziekten (SBB, 2007) en zal dienovereenkomstig handelen. Hierin wordt beschreven wie verantwoordelijk is en wie geïnformeerd moet worden (zowel intern als extern) bij het uitbreken van dierziekten.

4.4 Meldingsplichtige ziekten

Voor het calamiteitenplan zijn de meldingsplichtige ziekten van belang. Dit zijn ziekten waarvoor bij een uitbraak onmiddellijk maatregelen genomen moeten worden. Hieronder volgt de lijst van ziekten (zie Tabel 5.1) die voor de grote grazers in het OostvaardersWold relevant zijn (uit Groot Bruinderink e.a. 2007; Antwoordnota + Aanvullingen, 2009).

De opgestelde lijst kan wijzigen, doordat ziekten onder invloed van veranderende omstandigheden (o.a. klimaat, internationaal diertransport) ook in Nederland zouden kunnen verschijnen. Tabel 5.1 is in vergelijking tot de tabel uit Groot Bruinderink e.a. (2007) met drie 'nieuwe' ziekten uitgebreid: Afrikaanse Paardenpest, Equine Infectieuze Anaemie en Rift Valley Fever. Deze ziekten lijken zich vanuit Afrika en/of Zuid Europa te bewegen in noordelijke richting. Met deze zogenaamde '*emerging diseases*', die vaak insecten (muggen, vliegen etc.) als tussengastheer/vector hebben, zal meer en meer rekening moeten worden gehouden zowel voor de humane- als de diergezondheid. De Blauwtong uitbraken zijn hiervan een sprekend voorbeeld. De nieuw toegevoegde ziekten veranderen het risico voor dierziekten, zoals in Groot Bruinderink e.a. (2007) is beschreven, niet.

De lijst ziekten in tabel 5.1 is samengesteld vanuit een gezichtspunt dat alle officieel meldingsplichtige dierziekten voor de grote grazers benoemd zijn, voor zover uit het oogpunt van veterinaire risico inschatting e.e.a. realistisch is, en daarnaast zijn andere infectieuze- en parasitaire aandoeningen die van belang zijn voor de gezondheidstatus van de grote grazers aan deze lijst toegevoegd.

Wanneer er een niet-meldingsplichtige ziekte optreedt, hoeft er in principe niets te gebeuren. Wel is het aan te bevelen dat SBB dit meldt aan de Veterinaire begeleidingscommissie. Die zal beoordelen wat er gedaan moet worden en SBB adviseren.

Actie SBB: bij de constatering van een meldingsplichtige ziekte moet SBB onmiddellijk LNV informeren. SBB heeft een Draaiboek besmettelijke dierziekten met procedures.

Tabel 5.1. Dierziekten die in OostvaardersWold zouden kunnen voorkomen (uit Groot Bruinderink e.a. 2007; Antwoordnota + Aanvullingen, 2009) (in alfabetische volgorde), betreffend agens (ziekteveroorzaker), gevoelige hoefdiersoorten (grote grazer) in de verbindingzone en aanwezigheid van draaiboek/rampenplan van LNV of nVWA.

Dierziekte	agens	Gevoelige wilde hoefdiersoort aanwezig in de verbindingzone	Draaiboek / Rampenplan LNV / nVWA
Afrikaanse Paardenpest**	virus	paard	x
Blauwtong (BT)*	virus	rund, edelhert, ree	
Botulisme (<i>Clostridium botulinum</i>)	bacterie	rund, edelhert, paard, ree	
Boosaardige catarrale koorts (BCK)	virus	rund, edelhert, ree	
Bovine tuberculose/runder-tuberculose**	bacterie	rund, edelhert	x
Bovine virus diarree (BVD)	virus	rund, edelhert, ree	
Brucellose (<i>Br. abortus</i> ; <i>Br. melitensis</i>)**	bacterie	rund, edelhert, ree	x
BSE en Chronic wasting disease (CWD)**	prion	rund, edelhert	x
Droes (<i>Streptococcus equi</i>)	bacterie	paard	
Enzoötische Bovine Leucose (EBL)**	virus	rund	x
Equine Herpes Virus (EHV)	virus	paard	
Equine Infectieuze Anaemie (EIA)**	virus	paard	x
Equine Influenza (EI)	virus	paard	
Infectieuze Bovine Rhinotracheïtis (IBR)	virus	rund, edelhert, ree	
Leptospirose	bacterie	rund, edelhert, ree	
Leverbot	parasiet	rund, edelhert, ree	
Miltvuur / Anthrax (<i>Bac. anthracis</i>)*	bacterie	rund, edelhert, paard, ree	
Mond en Klauwzeer (MKZ)**	virus	rund, edelhert, ree	x
Paratuberculose (<i>Mycobacterium avium</i> subspecies <i>paratuberculosis</i> MAP)	bacterie	rund, edelhert, ree	
Q-koorts (<i>Coxiella burnetii</i>)	bacterie	rund, (paard? edelhert?, ree?)	
Rabiës**	virus	rund, edelhert, paard, ree	
Rift Valley Fever	virus	rund, edelhert	x
Salmonellose	bacterie	rund, paard, edelhert, ree	
Vesiculaire stomatitis*	virus	rund, paard, edelhert, ree	
West Nile Virus (WNV)*	virus	paard	

* = meldingsplichtig; ** = meldings- en bestrijdingsplichtig; bron: website nVWA.

4.5 Maatregelen in OostvaardersWold

Hieronder worden maatregelen beschreven die genomen zouden moeten worden bij het uitbreken van dierziekten. Dit betreft de periode na de inrichting en overdracht van het OostvaardersWold wanneer de grote hoefdieren in het gebied toegelaten zijn.

Bij het uitbreken van een meldingsplichtige (en bestrijdingsplichtige) dierziekte binnen het OostvaardersWold dient SBB onderstaande maatregelen te nemen in nauw overleg met nVWA (nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit). Bij het uitbreken van dergelijke ziekten buiten het Oostvaarderswold wordt ook de Veterinaire Begeleidingscommissie van de Oostvaardersplassen (dan Oostvaardersland) hierbij betrokken. Het gaat om de volgende maatregelen:

- Onmiddellijk afsluiten van het gebied voor het publiek.
- Het compartimenteren van het gebied.
- Het creëren van zones die vrij zijn van grote grazers.
- Ontsmetting.

In overleg met de nVWA autoriteiten kan een volgende stap het ruimen zijn van kadavers en afvoer onder strikte voorwaarden.

Afsluiting gebied

Door het afsluiten van het gebied voor het publiek door het sluiten van de toegangspoorten wordt verspreiding van ziekten tegengegaan. SBB hanteert deze maatregel nu al wanneer zeer besmettelijke dierziekten, zoals MKZ, in Nederland uitbreken. Ook wanneer in het gebied een dierziekte wordt geconstateerd, kan afhankelijk van de dierziekte het gebied voor publiek worden afgesloten. Daarnaast is voorlichting van het publiek van belang.

Actie SBB: afsluiten van gebied en informeren van het publiek.

Compartimentering met bufferzones

Zorg voor de mogelijkheid om het gebied te compartimenteren. In de Antwoordnota van 11 juni 2009 wordt aangegeven dat een compartimenteringsplan zal worden opgesteld. Door compartimentering worden fysieke deelpopulaties gemaakt van de grote grazers, wat van belang kan zijn om dierziekten die in het gebied voorkomen binnen een bepaald compartiment te kunnen houden en om bij dierziekten buiten het gebied verschillende afstandszones tot de grote grazers te kunnen realiseren. Voorgesteld wordt om het uiteindelijke Oostvaardersland in drie compartimenten onder te verdelen. Daartoe moeten in het OostvaardersWold de mogelijkheden worden geschapen.

Onderdeel van compartimentering is om twee bufferzones zonder grote grazers te kunnen creëren waarmee de drie compartimenten fysiek van elkaar worden gescheiden. Daarmee wordt het fysieke (neus-neus) contact tussen een eventueel besmette en een niet-besmette populatie voorkomen. Ook dienen deze bufferzones ter preventie van verdere verspreiding van een dierziekte mocht deze optreden in een compartiment. Ook wordt het risico dat een ziekte versleept zo verminderd. Vanuit deze twee relatief kleine bufferzones moeten vervolgens de grote grazers naar een van de grote compartimenten worden gedreven.

Compartimentering van het gebied kan plaatsvinden door bij ecoducten een afsluiting mogelijk te maken. Ecoducten zijn daarvoor geschikt omdat hier een smalle doorgang is die relatief gemakkelijk kan worden afgesloten. De afsluiting moet zo-

danig zijn dat ook edelherten daar niet over kunnen. Gedacht kan worden aan rasters die opgeslagen liggen en die bij compartimentering direct gebruikt kunnen worden. Eventueel kunnen betonnen funderingen in de bodem worden gemaakt, waarin de rasterpalen worden geplaatst.

Compartimentering is mogelijk te maken door het creëren van voorzieningen op de volgende ecoducten:

- Ecoduct over Lage Vaart, raster aan noordwestzijde;
- Ecoduct over A6, raster aan zuidoostzijde;
- Ecoduct Hoge Vaart, raster aan noordwestzijde;
- Ecoduct Gooiseweg, raster aan zuidoost- of noordwestzijde.

Daarmee worden de volgende compartimenten gecreëerd:

- Oostvaardersplassen (inclusief het Kotterbos)
- OostvaardersWold
- Horsterwold

Tevens worden twee bufferzones gemaakt:

- tussen de Lage Vaart en de A6
- tussen de Hoge Vaart en het Horsterwold

Figuur 5.3 geeft de compartimenten en bufferzones aan.

Actie Provincie: in de plannen de mogelijkheden opnemen om gebied te compartimenteren.

In de beheerfase wanneer dierziekte uitbreekt:

Actie SBB: instellen van compartimentering van deelgebieden.

Actie SBB: grote grazers uit kleine compartimenten naar grote compartimenten drijven om bufferzones zonder grote grazers te creëren.

Figuur 5.3 Voorgestelde compartimenten en bufferzones voor het Oostvaardersland.

Vaccineren

Het kan verplicht worden gesteld dat dieren gevaccineerd moeten worden (b.v. tegen MKZ, IBR²), hetgeen nu nog niet het geval is. Een verplichte vaccinatie kan alleen als er in het gebied de mogelijkheid is om de dieren bij elkaar te drijven en te vangen. Daartoe is een vaste of mobiele vanginstallatie noodzakelijk. De vaccinatiegraad waarbij verdere verspreiding van tot stand wordt gebracht is afhankelijk van de betreffende dierziekte. Een vangkooi biedt de mogelijkheid om in geval van een verplichting, dieren levend te onderzoeken of bloed af te nemen i.v.m. het uit-

² Tegen IBR hoeft momenteel niets te worden gedaan, maar wanneer Nederland een IBR vrije status wil krijgen, dan kan een vaccinatie tegen IBR verplicht worden gesteld voor de Heckrunderen.

sluiten van de aanwezigheid van bepaalde dierziekten om daarmee het doden (door afschot) van dieren te voorkomen/beperken.

Actie SBB: de mogelijkheid voor het vangen van dieren voor vaccinatie dient aanwezig te zijn.

Ontsmetting

Bij het uitbreken van een dierziekte moeten auto's van SBB, vrachtauto's die kadavers ophalen en mensen die het gebied in en uit gaan ontsmet kunnen worden.

Actie SBB: zorgen voor ontsmettingsmogelijkheden (b.v. bak met ontsmettingsvloeistof) bij één punt per compartiment.

Ruimen kadavers

Het kan voorkomen dat in het OostvaardersWold dieren moeten worden afgemaakt en afgevoerd. Daarnaast zullen dieren de dood vinden door natuurlijke oorzaken. Kadavers moeten *binnen* het gebied verzameld kunnen worden, naar ophaalpunten worden gebracht en daar worden opgehaald. Dit betekent ook dat er een interne goed berijdbare, droge beheerweg moet zijn die tussen de waterstrengen loopt richting de ophaalpunten voor kadavers, aangezien er niet met kaders door het omgrenzende (landbouw)gebied mag worden gereden. Ook moeten ophaalpunten bereikbaar zijn voor de (grote) vrachtwagens van de destructiebedrijven. Op dit moment is er een verzamelplaats voor kadavers bij de Kitsweg. Wenselijk is een tweede ophaalpunt bij de Stille Kern in de buurt van de Groenewoudseweg.

Actie provincie/SBB: aangeven waar de ophaalpunten moeten komen voor kadavers, waarbij deze zo worden ingericht dat deze niet zichtbaar zijn voor het publiek.

Overige maatregelen in verband met grote grazers

De mogelijkheid dat grote grazers ontsnappen is erg klein. Toch moeten er afspraken gemaakt worden in het geval grote grazers uit het bestemd gebied ontsnappen.

Bij het ontwerp van het OostvaardersWold is rekening gehouden met maatregelen om de kans op ontsnapping te voorkomen (zie PlanMER groenblauwe zone OostvaardersWold, Provincie Flevoland, 2009).

- Het gebied is omgeven door hekken die grote grazers-proof zijn.
- Daarbuiten ligt nog een 10 m brede sloot met steil talud, wat voor de grote grazers een extra hindernis is.
- De heckrunderen en konikpaarden lopen alleen tussen de waterstrengen en kunnen door de brede en diepe watergang hier niet overheen.
- Bij vorst is de oever van de waterstreng zo steil dat konikpaard en heckrond deze niet kunnen opklauteren.

Het beleid van Staatsbosbeheer in deze is dat de ontsnapte dieren naar het gebied worden teruggevoerd of dat deze worden geschoten. Buiten het gebied is er een afspraak met de wilbbeheereenheid dat edelherten bij ontsnapping geschoten worden.

5 Checklist acties en aanbevelingen

5.1 Inrichting

Hieronder worden aanbevelingen gegeven voor de aanleg in verband met noodzakelijke maatregelen voor de preventie van mogelijke incidenten, de toegankelijkheid van hulpdiensten en het voorkomen en bestrijden van eventuele uitbraken van dierziekten.

Toegang voor hulpdiensten

Hulpdiensten hebben voldoende toegang tot het gebied OostvaardersWold als de primaire en secundaire toegangspoorten goed toegankelijk zijn en zij binnen het gebied gebruik kunnen maken van fietspaden en -bruggen en een semi-verharde beheerderweg.

Actie provincie:

- *Primaire toegangspoorten zijn goed toegankelijk voor hulpdiensten.*
- *Ruimte bij primaire poorten voor opstelplaats voor hulpdiensten (brandweer, politie, ambulance) en voor een snelle toegang en afvoer van hulpdiensten.*
- *De secundaire toegangspoorten bieden voldoende ruimte en doorgang in geval van nood (uitneembare paal).*
- *Bij planvorming en ontwerp rekening houden met voldoende breedte van fietspaden en sterkte van fietsbruggen, zodat deze gebruikt kunnen worden door ambulances en brandweervoertuigen. Ook bezien of snelheidsbeperkende maatregelen (b.v. verkeersdrempels) naar de toegangswegen de aanrijtijd niet te veel vertragen.*

Actie provincie en SBB:

- *In de planfase voor de interne ontsluiting van het OostvaardersWold moet rekening worden gehouden met voldoende verbindingen met het externe wegen-net. Zo is het wenselijk dat er vanaf de Vogelweg een oprit komt naar het westelijke en oostelijke deel. Dit zou dan verbonden kunnen worden met een interne beheerweg van de Oostvaardersplassen naar het Horsterwold (deze interne beheerweg is ook van belang voor een goede monitoring van de dieren tussen de waterstrengen en voor het ophalen van eventuele kadavers van grote grazers in het gebied, zie hieronder).*
- *Voorziening voor sleutels (sleutelbuis) of standaard uitneembare paal organiseren in geval hekken worden afgesloten, zodat hulpdiensten deze weer kunnen ontsluiten.*

Preventieve voorzieningen

De aanrijtijden van de brandweer voor het OostvaardersWold zullen de bereikbaarheidseis van 10 minuten waarschijnlijk overschrijden. Dit is op zich geen probleem, aangezien het minder urgent is dan een dichtbewoonde woonwijk. Wel is het zaak te zorgen voor voldoende voorzieningen voor brandveiligheid en vluchtroutes in het gebied en rond de gebouwen bij de primaire poorten.

Actie provincie en SBB: Preventieve inrichtingsmaatregelen voor recreanten in de zone 'zwerfnatuur' om recreanten 'ontsnappingsmogelijkheden' te bieden als een kudde grazers toegangen en bruggen blokkeert.

Compartimentering van gebied

Het toekomstige Oostvaardersland zou in geval van het uitbreken van dierziekten in drie compartimenten en twee bufferzones zonder grote hoefdieren te verdelen moeten zijn.

Actie SBB en provincie: de mogelijkheid om het gebied te compartimenteren opnemen in de plannen en financiering.

Controle op dierziekten

Controle op dierziekten in het toekomstige Oostvaardersland is adequaat voor hekrunderen en dient te worden uitgebreid voor edelhert en konikpaard.

Actie SBB: opzetten van adequate controle van dierziekten bij edelhert en konikpaard.

Vaccineren

Om te kunnen vaccineren is een vaste of mobiele vanginstallatie nodig. Als voor een vaste installatie wordt gekozen moet hiermee in de plannen en financiering rekening worden gehouden om deze op strategische punten te verwezenlijken. Bij een mobiele installatie moeten hiervoor middelen worden gereserveerd.

Actie SBB: De mogelijkheid in de plannen en financiering opnemen voor een vanginstallatie voor het vaccineren van de grote grazers.

Ophalen kadavers

Naast de bestaande locatie voor het ophalen van kadavers voor de Oostvaardersplassen aan de Kitsweg moeten er ook in het Horsterwold en eventueel in het OostvaardersWold locaties komen om van daaraf kadavers af te kunnen voeren.

Actie Provincie:

In de plannen en financiering de mogelijkheid opnemen om met een grote vrachtauto het gebied te bereiken voor het ophalen van kadavers. In het compartiment Horsterwold en eventueel in het compartiment van het OostvaardersWold moet een dergelijke ingang komen. Voor het Horsterwold zou bij de Stille Kern (Groenewoudseweg) en voor het OostvaardersWold zou bij de Vogelweg een ingang gemaakt kunnen worden.

5.2 Communicatie

Informatie voor hulpdiensten

Tijdens de aanlegfase van het OostvaardersWold is het zaak de hulpdiensten op de hoogte te stellen van de geplande activiteiten en eventuele wegomleggingen, zodat zij weten hoe het (omliggende) gebied, in geval van calamiteiten, te bereiken.

Actie Provincie:

In de aanlegfase communiceren met de hulpdiensten, de meldkamer en gemeente Zeewolde over geplande (grote) werkzaamheden en zo nodig een kaart verstrekken van (gewijzigde) toegangswegen en belangrijke infrastructuur (o.a. hoogspanningsleiding). Nuttige emailadressen en telefoon:

- Brandweer: wegwerkzaamheden@brandweerflevoland.nl
- Meldkamer: Politie Flevoland, t.a.v. Gemeenschappelijke Meldkamer Postbus 281, 8200 AG Lelystad, Telefoon 0900 - 8844

Actie provincie en SBB:

- *Zorgen voor communicatie met hulpdiensten over eventuele voorzieningen voor sleutels of standaard uitneembare paal.*

Informatie voor recreanten

Als beheerder van het gebied is SBB als 'gastheer' verantwoordelijk voor de informatie richting bezoekers van het gebied zodat zij er prettig en veilig kunnen recreëren.

Actie SBB:

- *Informatieborden en flyers met informatie over goede omgang met grote grazers en telefoonnummer van SBB om te bellen in geval van nood. SBB kan dan telefonisch instructies geven of zelf actie ondernemen. Zo nodig kan SBB 112 bellen. Dit kan worden opgenomen in het Calamiteiten draaiboek van SBB.*
- *Nadenken over een systeem hoe bezoekers en hulpdiensten gemakkelijk locaties in gebied kunnen aanduiden.*

Informatie in geval van besmettelijke dierziekten

De veterinaire risico's van het toelaten van edelherten, hekrunders en konikpaarden in het gebied zijn zeer beperkt. Ook vinden er periodieke controles op diergezondheid plaats. Mochten zich ondanks deze maatregelen toch besmettelijke dierziekten voordoen, dan is het Ministerie van LNV verantwoordelijk voor de te nemen maatregelen. SBB heeft zelf ook een draaiboek Besmettelijke Dierziekten en is als beheerder betrokken bij de uitvoering van de diverse maatregelen.

Actie SBB:

- *Opzetten van adequate controle van dierziekten bij edelhert en konikpaard (voor hekrund is dit al gerealiseerd).*
- *Bij de constatering van een meldingsplichtige ziekte moet SBB onmiddellijk LNV informeren.*
- *SBB heeft een Draaiboek besmettelijke dierziekten met procedures waarin o.a. is opgenomen hoe en wanneer moet worden overgegaan tot:*
 - o *Afsluiten van het gebied;*
 - o *Informeren van het grote publiek;*
 - o *Instellen van compartimentering van deelgebieden inclusief zo nodig instellen van zones zonder grote grazers.*
 - o *Creëren van ontsmettingsmogelijkheden bij één punt per compartiment*
 - o *Ruimen van kadavers*

5.3 Beheer

Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het beheer van het uiteindelijke OostvaardersWold en zal in dat kader ook over een eigen calamiteitenplan beschikken.

Actie SBB:

- *In het Surveillanceplan en Onderhoudsplan worden richtlijnen opgenomen over het gewenste beheer van begroeiingen langs wegen in het OostvaardersWold.*

Bronnen

Publicaties

Antwoordnota + Aanvullingen, 2009. Ontwerp structuurvisie OostvaardersWold en PLANMER Groenblauwe zone OostvaardersWold. Provincie Flevoland.

Commissie voor de Milieueffectrapportage, 2009. Groenblauwe zone OostvaardersWold. Toetsingsadvies over het milieueffectrapport.

GRIP Flevoland 2008. Brochure Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure. Veiligheidsregio Flevoland.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., J.J. Snoep & R.J.H.G. Henkens, 2007. Veterinaire risico's en mogelijkheden voor recreatief medegebruik van een robuuste verbinding tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold. Alterra-rapport 1554

Handleiding Bluswatervoorziening en bereikbaarheid, 2003. Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR).

Linnartz, 2010. Grote grazers en het publiek. Een analyse ten behoeve van het OostvaardersWold. Met medewerking van W. Helmer (ARK), P. Cornelissen (RWS, H. Olff (RUG), F. Maasland (FREE) en H. Kampf (LHF). Ark Natuurontwikkeling.

LNV, 2005. Beleidsdraaiboek Mond- en Klauwzeer, versie 2.0.

LNV, 2005. Handboek Financieel Management in Crisissituaties, versie 2.0.

LNV, 2008. Handboek Crisisbesluitvorming, versie 2.0.

LNV, z.j. Handboek Communicatie bij Crisis, versie 1.0.

Provincie Flevoland, 2009. Structuurvisie Oostvaarderswold.

Provincie Flevoland, 2009. PlanMER groenblauwe zone OostvaardersWold.

Provincie Flevoland, 2010. Ontwerp Provinciaal Inpassingsplan - toelichting. Project Oostvaarderswold.

Staatsbosbeheer, 2007. Draaiboek Besmettelijke Dierziekten. Intern document.

Staatsbosbeheer, 2009. District Surveillanceplan District Flevoland.

Staatsbosbeheer Regio Oost, 2010. Calamiteitenplan Staatsbosbeheer, Regio Oost Flevoland – Overijssel – Gelderland.

Geraadpleegde personen

- Dhr. A. Borgstein, GGD Flevoland
- Dhr. A. Henkes, GGD Flevoland
- Mw. A. Getz-Smeenk, Landelijk kwartiermaker Interbestuurlijke samenwerking natuurbranden. Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
- Dhr. H.R. Kalk, Provincie Flevoland, Openbare orde en veiligheid
- Dhr. J. Rijpma, contactpersoon bij Provincie Flevoland voor Veiligheidsbureau Flevoland
- Dhr. J. Lohmeijer, Teamleider Kenniscentrum, Afdeling Risicobeheersing Brandweer Flevoland
- Dhr. A. Minnen, SBB Regio Oost
- Dhr. N. Naber, specialist infrastructuur/bereikbaarheid, Brandweer Flevoland
- Dhr. K. van der Vaart, DLG

Websites

www.gemeentezeewolde.nl

www.bouwbesluitonline.nl